

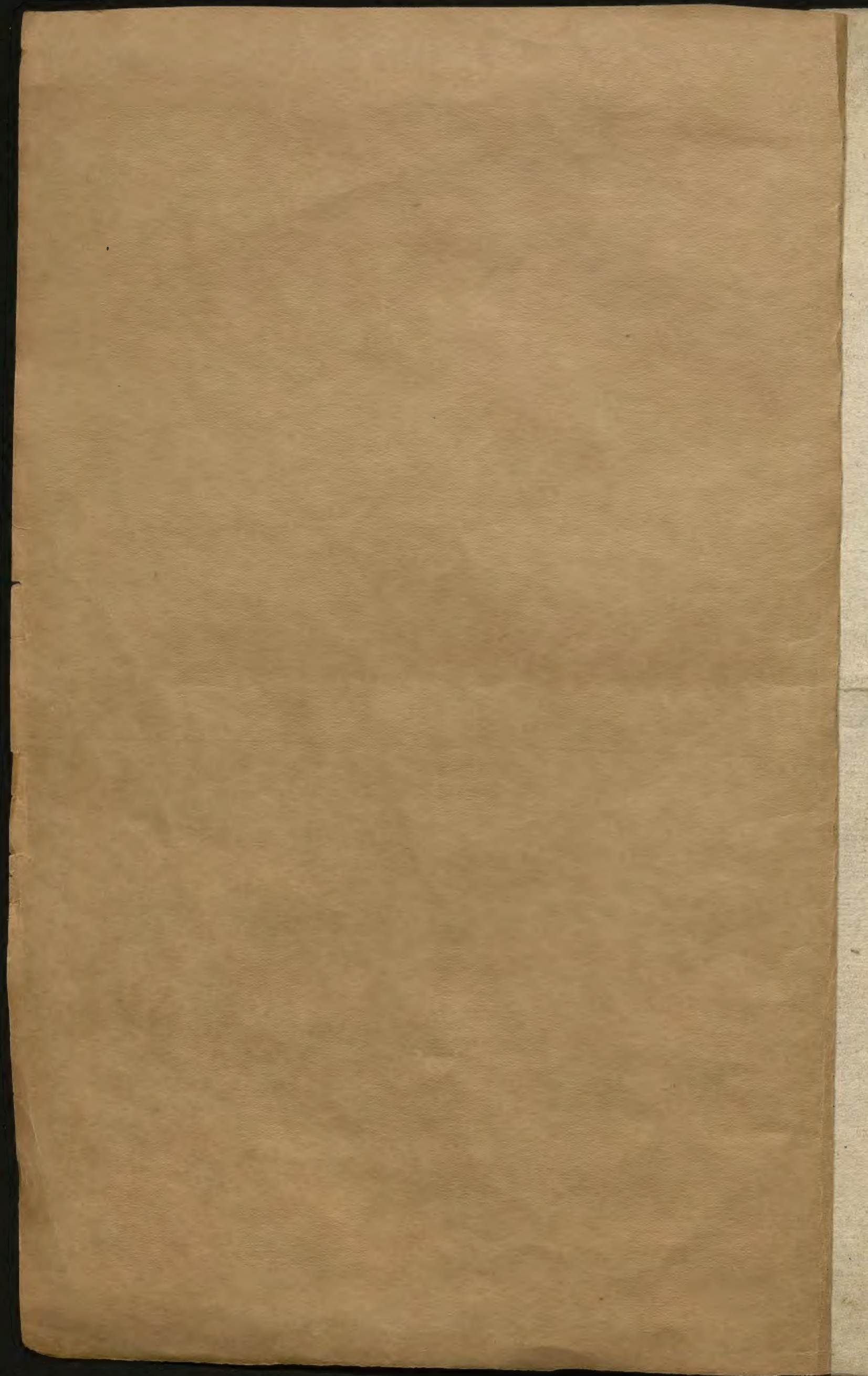
kat.homp

15516

III

Mag. St. Dr.

P

X

3504 Prawo.

G Ł O S
URODZONEGO
M A T E U S Z A
D Ł U G O Ł Ę C K I E G O

SUBSELLIOW WARSZAWSKICH MECENASA,

Z LIMITY SĄDOW SEYMOWYCH W IZBIE SENATORSKIEJ

M I A N Y.

15576 to

N A T I A S N I E T S Z Y S A D Z I E.

Jezeli smutna Obwinionego, a przekonany tylko o występki Wiadom wyrywająca dola, zbliżenia dzisiejszej chwili potrzebowala, jezeli Publicznosc rownie niecierpiaca zbrodni, jak na ucisk niewinności tkliwa końca swojej ciekawości, a skutków wymiaru bezstronnej sprawiedliwości wyglada. Podobnym, spodziewać się należy, byż musi zaięta pragnieniem chęć Przypozwanych, a cienia złej opinii w Publicznosci cierpieć nie mogacych Obywateli, aby w dzisiejszej porze otworzyć sobie obszerną wolności pole uniewinnienia swych czynów, usprawiedliwienia kroków postępowania swego na Sejmie i Delegacyi Roku 1775. Skonczoney, przed Narodem ocalenia dobrej Slawy, i opinii w Publicznosci, na którą gorliwość i Patriotyzm Ich w naykrytyczniejszym dla Polski czasie pracując zapewnić im sobie miał ufność i nadzieję.

Lecz Nayiasnietszy Sadzie! poprzedniczy w tym miejscu spor nauczył Xiecia Jmci Podskarbiego tego majemania już w pierwszych głosach dostatecznie sprawdzonego, że gorliwość Przypozwanych o całość własnej Ich slawy w pierwszym czułości swojej zapędzie może Xiecia Jmci Podskarbiego za narzędzie i przyczynę tej potrzeby usprawiedliwiania się wystawiwszy, przeciw niemu żalu i tkliwości swojej wymierzy pociski, a Xże Jmci Podskarbi zamiast spodziewanej wspólnych czynów występkiem Jemu samemu zarzucanych

A

~~XXXXXXXXXX~~

obrony zostanie niechęci mylnie i mekusznie na siebie zwróconey ofiarą.

Aby więc te przykre opaczność tłumaczenia Jego zamiaru przeglądane skutki w właściwe potrzebney obrony zamienił owoce, a czułość w swoich zatrzymał granicach, pozwoli Sąd Najjaśniejszy krótki rzezy terazniejszych Przypozwanym wystawić obraz, w którym tylko właściwy cel potrzeby przypozwania Ich widząc, nie tylko poczuia się do słuszności dania obrony. Xciu Jmci Podskarbiemu sprawiedliwej, ale w iey udzieleniu swoją całość Sławy, swoją niewinność od podobnego zamachu ubezpieczoną zobaczają.

Tłomaczają się Najjaśniejsze Rzeczypolitey Stany w swej Konstytucyi Sąd na Sprawę teraznieyszą wyznaczający, że Xzē Jmō Podskarbi jest zażkarzony o ogłoszenie siebie gwałtowne i pokątne za Marzałka Seymowego i Konfederacyi Koronney, że nieprawnie tę godność sprawował, że brał pensye Zagraniczne, i Interesom zagranicznym na szkodę Rzeczypolitey służył, że przedawał różnym różne Konstytucye i Sancyta.

Czego zaś skarga Stanom Najjaśniejszym nie wyłożyła, to iey miysca przed Sądem Najjaśniejszym Urodzony Turki Delator zastępując w wydany po W. Xciu Podskarbiego Wielkiego Koronnego Pozwie aż nadto pomnożył, przydając następne propozycye.

Ze pod dniem 16. Miesiąca Kwietnia Roku 1773. na trzy dni przed Seymem Dzieło pewne w Warszawie datowane, rękami niektórych Posłów i samego WMości podpisane Konfederacją Generalną mianowane, do Xiąg Grodu Warszawskiego nazajutrz zaczęła Seymu podane sporządzać wytkaraleś się.

Ze przez te Dzieło Seym wolny, na który tak WMość iako i inni Posłowie obrani, i przyzwoitemi Instrukcyami opatrzeni zostali, w Generalną Konfederacją obierającym nie wiadomą, a zatym przeciwko woli Ich i mocy od Nich powierzoney wynalezioną zamienileś.

Ze Urodzonego Reytana Poła Woiewodztwa Nowogrodzkiego opierającego się Dziełu owej Konfederacyi iako i obraniu się WMościemu za Marzałka, pozwać na Sądy Konfederackie kazał, i tam z propozycyi za nieprzyziaciela Oyczyzny uznawszy karom kryminalnym, Dobra zaś Jego Konfiskację podlegać uznał.

Ze Konstytucye i Sancyta poprawiał, i poprawiać pozwalał, i dopuszczał.

OCENA

Ze Narod rozbiorem Kraju osłabiłeś, a wewnątrz niepokojno-
ścią zaraziłeś.

Ze nadgrody iakoby za naylepsze, a w samey rzeczy naygorsze
zasługi tak ofobiste iako i w innych wielorakich rodzajach Dobrom
nawet Rzeczypospolitey nie przepuszczając, dla siebie i innych na-
znaczyłeś, tak naznaczone odebrałeś, i innym odebrać pomagales,
i inne w tymże Pozwie wymienione, poczynił zarzuty.

Nayiasniejszy Sądzie, jeżeli wyrażone zarzuty, tak te, które-
mi skarga obwiniata Xcia Jmci Podskarbiego przed Nayiasniejszymi
Stanami, iako i te, o które skarży Urodz. Delator w swym Pozwie
przed Nayiasniejszym Sądem, a te wszystkie zarzuty razem zebra-
ne, Delacją ninieyszą popiera, są tylko osobistemi Xcia Jmci Pod-
skarbiego dziełami, zgadza się tenże Xcie Jmść Podskarbi na to, iż
Przypozwanych nie potrzeba, bo *personalia personas, non transcendunt*.

Lecz jeżeli za pierwszym uważeney myśli na wymienione za-
rzuty obroceniem, widzieć każdy iakno potrafi, że one jedney Ofo-
by dopełnieniem być nie mogą, nadto że ich istność od większey
tylko liczby ich tworzących zawisła, a Ofoba jedna żadney podobne-
mu dziełu exystencyi dać nie może, zgodzić się więc na wzięciu
Przypozwani z Xciem Jmci Podskarbiem powinni, iż ich obrona,
dla tych dzieł, których Exystencya stworzyli, a których mówiąc
prawdę, mówiąc w nadziei pewnego dowiedzenia Xcie Jmć Podskar-
bi, był tylko wykonywaczem, jest nieobojnie potrzebna.

Potrzebna Przypozwanych osobistość w Sądzie Nayiasniejszym
ielsezce i dla tego, aby będąc owego Seymu i Delegacyi 1775. Ru-
skończoney członkami pryncypalnemi, a wyprzec się nie mogąc,
iż Dzieł występkiem od Delacyi ochrzczoney istotnemi twórcami
zostawali, wyznali, czyli Dzieła te były ich tylko prywatnemi czy-
nami, czyli też woli Seymujących Stanów skutkami, w pierwszym
bowiem zdarzeniu Przypozwani za ich tworzenie Dzieł prywatne, a
Xcie Jmść Podskarbi za posłuszeństwo onym ulegący musieli zarzu-
tom w drugim zaś przypadku Dzieła wymienione byłyby Prawem,
jak też i są istotnie, a Ur. Delator Prawom z woli Narodu ustanowio-
nym zarzucający grzechu winę, zostałby sam winnym ukarania za po-
stępek przeciwko Prawom przedsięwzięty.

Niechże tu każdy, kto tylko grzechu szuka w uczynionych za-
rzutach na moment swoje nad tym zastanowi uwagę, czy może być
kto Marszałkiem obrany bez obierającego, i kto jest w tym Dziele
czynniejszym, i mocniejszym, czy obrany, czy obierający?

A J

1003-11-1003

Obrany przed Twoim wyborem coż ma więcej do czynienia, jeżeli nie to tylko? aby swoimi przymiotami, swoją zdadnością, i swoim każdemu przypodobaniem się, skłonił obierających wolą i umysły na wybranie siebie. Staranie się zaś o przymioty osobiste i zniewolenie dla siebie umysłów i serca obierających, ktoż powie, że są niewolne, kiedy samo staranie się nawet bez tych przymiotów, już Prawem dawniejszym zostało dozwolone, i upoważnione, iak świadczy Konstytucya Konwokacyina 1764. *Fol. VII. Fol. 55.* pod Tytułem Rozdzielenie Trybunałów Koronnych, Przysięgi Deputatom, słowa te „iako się nie starał”, wyrzucająca, a na to miejsce, iako Wotów nie zakupował na siebie umieszczająca (względem czego już też tu i zarzutu takiego nie masz) a Prawo 1768. Marzałkom Seymowym przepisujące Przysięgę, nigdzie w niej tego nie umieściło, aby się starać było nie wolno, kiedy staranie nie upewnia skutku, lecz tylko wola obierającego.

Obierający tylko jest Panem swojej woli, którą do wybrania tej Osoby skłania, wktórej wolne Jego zdanie, zdolność lub insze upatrnie zamiary, słowem obierający jest dzielniejszy w tej czynności, a jeżeli obranemu za to, że został obranym, usprawiedliwiać się trzeba, iakże obierający będąc w tej Akcyi dzielniejszym, usprawiedliwiać się nie powinien, albo jeżeli obranemu za to iż został obranym winna przyznana zostanie, iakimże sposobem obierający spodziewać się może, że będzie niewinnym?

Nikt z Przypozwanych zaprzec się nie potrafi, że do wyboru na Marzałkostwo Xcia Jmci Podskarbiego przykładat się, czy początkowym na niego zgodzeniem się, czy późniejszym do Konfederacyi Akcessem, czy na reszcie innym iakim w Seym 1775. Roku wpływem, na nim sobie Donatyw wyrabianiem, wyrobionych dotąd za Prawo utrzymywaniem, a przez to legalność Seymu równie iak i Jego Marzałka wybor przyznawaniem; kiedy zaś obranemu, za to że został obrany, widzi od Ur. Delatora zarzucony występki, przez naturalną więc konsekwencyą będąc w tym dziele wyboru iako obierający dzielniejszym, poznawać powinien, iż Jemu ten zarzut występku równie uczynionym został, a wyrok Sądowy na obranym pozyskany, będzie dla niego już gotowym Dekretem, a zatym w tym tu miejscu, gdzie Dekret, na Przypozwanego gotują. Przypozwany przez światło naturalnego rozumu, przez niezawodną tej prawdy konsekwencyą, bronić się wspólnie powinien.

Na reszcie co do tego Obiektu Marzałkostwa Seymowego, rozwiązać kwestyi, kto był Marzałkiem Seymowym 1775. Roku nie można

pożna bez stawienia się w Sądzie Najasniejszym W. Xcia Radzi-
wiłła Kasztellana dzisiejszego Wileńskiego, który w owym czasie
we wszystkich Aktach na wszystkich Konstytucjach Marszałkiem
Sejmowym podpisywał się. Ustanowiwszy to za fundament że Mar-
szałkiem Sejmowym, nie może być tylko jeden, Konfederacyi zaś
samey dwóch, idzie zatem, że jeżeliby Sąd Najasniejszy przyznał
Marszałkostwo owego Sejmu W. Xciu Ponińskiemu, osadziłby tym
samym W. Xcia Radziwiłła Uzurpatorem tego Tytułu, osadziłby go
zaś zaocznie bez Delacyi i bez Pozwu Jemu wydanego: jeżeliby prze-
ciwnie Sąd Najasniejszy przyznał Marszałkostwo pod ten czas Sey-
mowe W. Xciu Radziwiłłowi, nadałby Mu tę godność Dekretem za-
ocznym, a U. Delatora godnym kary, za uczyniony zarzut, obrania
się gwałtownie Marszałkiem, W. Xciu Ponińskiemu zadany uznat-
by, zawsze jednak Dekret taki będąc zaocznym, nie nosiłby cechy
doskonałego osądzenia.

Tak w tym com dopiero przywiódł względem Obiektu Mar-
szałkostwa, iak i w innych wszystkich zarzutach wyżej wyszczegół-
nionych, równy jest z przypozwaniami związek, jednakowa bronie-
nia wspólnych czynów potrzeba, i też same iey są konsekwencye;
miałam je więc w tym miejscu, bo w właściwey porze będzie obszer-
ne pole tego ich uczynienia wywodu, lecz wspomnę tylko jeden za-
rzut, który na pierwsze oka rzucenie zdaje się być szczególnym
Xcia Jmci Podskarbiego postępkami: jest ten "Konstytucye popra-
wiałeś, i poprawiać dozwalałeś i dopuszczałeś."

Dwie są Konstytucye, które poprawce tey podpadły, jedna
względem Żydów, druga względem Księstwa Kurlandzkiego.

Pierwszey Konstytucyi względem Żydów poprawkę popierał w
Delegacyi niegdy Xże August Sułkowski pod ten czas Wojewoda Gnie-
źniński, zyskał od Delegacyi dany rozkaz, aby Konfederacya wydała
Sancytum nakazujące uczynić żadaną poprawkę, czemuż Sukcesorowie
rzeczonego Xcia Augusta Sułkowskiego, teraz od Xcia Jmci Pod-
skarbiego przypozwani, nie mają usprawiedliwić tey poprawki, któ-
ra Poprzednika ich starania została skutkiem, a Xże Jmść Podskar-
bi w tym własnego żadnego nie miał celu, tylko powinność dopełnie-
nia danego rozkazu od Delegacyi.

Drugiey Konstytucyi poprawienie z błędów od przepisujących
popelnionych popierał Urodzony Rylzewski pod ten czas Rezydent
Xcia Jmci Kurlandzkiego przez Notę do Ministerium podaną, i zy-
skał podobny rozkaz rzeczoney Konstytucyi poprawienia. Jeżeli
Dowody na tę prawdę złożyć się mające nie dostarczą na oczyszcze-
nie Xcia Jmci od tego zarzutu, zacoż go Ministerium teraz przypo-
zwane, które Rozkaz tey poprawki zrzadziło, usprawiedliwić nie
ma być obowiązane.

Nareszcie w tey Propozycyi Pozwu Urodzonego Delatora "Zę
Nadgrody iakoby za najlepsze, a w samey rzeczy naygorsze Zę

„flugi, Dobróm Rzeczypospolitey nieprzepuszczając dla siebie i in-
nych naznaczyłeś, naznaczone odebrałeś, i Onym odebrać po-
magales „ Ktoż nie widzi, że kto tylko nadgrode odebrał, nad-
groda poczytaną Mu iest za występki, a za flugi za naygorsze. Trze-
baż przykładu na słabym i nieszczęśliwym Xieciu Jmci Podskarbin
łatwego do uskutesznienia, aby ten dla innych, a niektórych wie-
cey nierownie nadgrody biorących stał się nieodmiennym Prawem,
bo *Similia Similibus judicantur*.

Kto z Przypozwanych nie czuje się do wziętey od Seymu Ro-
ku 1775. nadgrody, ten tylko związku z zarzutem wymienionej
Propozycyi nie ma, i od skutkow iey wolnym i dalekim znajduje się.

Nayiasniejszy Sądzie! przy tym wyobrażeniu rzeczy, zwią-
zków i współnictwa z zarzutami potrzeby obrony w spólnym uspra-
wiedliwieniu, współecznych uczynków, konsekwencyi niezaprze-
czonych pewności dla Przypozwanych spodziewaćby się nie należa-
ło, aby ci mieli w Xiecia Jmci Podkarbięgo W. Kor. wmawiać chęć
ich potwarzania iak tu przedtym było mowiono. Kiedy Xiażę
Jmsć równą ma przyczynę nie być przeciwko Przypozwanym De-
latozem, iak ten i potrzebę nie zarzucać im tych Dziej na potwarz,
które uniewinniać z powodu współnictwa własney obrony konieczny
ma interefs:

Ale iako Minister chociaż nieszczęśliwą sytuacją dotknięty,
przeglądając szkodliwe ztąd dla Kraju konsekwencye, im w miarę
teraźniejszey swej możności zabiegać czniąc się obowiązany, tę
dla Przypozwanych ostrzeżenia Sądowi Nayiasniejszemu przeloży
Uwagę.

Biorąc konsekwencyą z tego co się już z Xieciem Jmcią stało
gdyby Przypozwani albo obrony wspólnych czynów samemu teraz
Xieciu Jmci występkami Stanu zarzuconych zaniechali, albo co ie-
stże iest gorzey, idąc Przypozwani za podszeptem uwidzianey ku
Xieciu Jmci niechęci, wsparli Urodzonego Delatora pomocą, a ten
zarzuty występkami stanu utrzymał, co idzie zatym, oto i karę na
Xieciu Jmci łatwoby wyiednał.

Niechże teraz, kto czytał Konstytucyą 1588. Roku o współ-
cznikach iż Ci równą karę iak i sam Pryncypał, karani być mają
przepisującą, wnosi sobie konsekwencyą czy taki Dekret nie byłby
juz Dekretem Exekucyi tylko względem Przypozwanych potrzebu-
jącym, tym bardziey iż oni byli Twórcami, a zatym Pryncypałami
tych czynów które exekwować Xiażę Jmsć miał obowiązek.

Niech ich nie ludzi to mniemanie dawniey tu już w tēy Izbie
slyżane, że Xiażę Jmsć Delatozem być nie może, innego też teraz
przeciwko nim Delatora nie masz, a zatym że na zawłze już wol-
nemi od tey konsekwencyi być mogą.

Powiedział Urodzony Delator w naypierwszym swym przez
własne usta mianym Głosie, że do teraźniejszey Delacyi wielu się

ubiegało, wielu mu innych uprzedzającemu iey zazdrościło, teraz mowi Xiążę Jmśc Podskarbi, i z większą pewnością, że łatwiej będzie o Delatora do gotowego już Dekretu Exekucyi.

W tym wydarzonym i po otrzymanym na Xięciu Jmci Dekrecie przeciwko Przypozwanym do nowey Delacyi przypadku, uważając Przypozwanych i Ofobistą w Kraiu możność i wielość skolegacyjnych Domow, i większą ielszczę liczbą Ich Przyjaciół, potrzebaby dla samych konsekwencyi politycznych albo sfolgować karę, pierwey w całym rygorze na Xięciu Jmci wskazaną, a toby było zgorzleniem wlszystkich inszych Magistratur dla Kraiu szkodliwym, albo użyć mocniejszyh środków obrony, a te rownie przez różne względy mogłyby być szkodliwe, boby koniecznie zagłuszyć musiały przepisy Prawa.

Zaczym nad sposob wspólney dzialay obrony nie masz lepszego środka, uniknienia przywiedzionych konsekwencyi; obrony zaś sposob łatwy, wlszystko to to Urodzony Delator zarzucił Xięciu Jmci Podskarbiemu, rownie iak i to, co przed Nayiasniejszyemi Stanami popierała Skarga, iest Prawem objęte, iego otwierdzeniem zawanowane, wlszystkie nadgrody są Prawem, wlszystkie Saneyta, są Konstytucyami approbowane.

Prawo pod przesąd nigdzie przychodzić nie może, tylko samych Nayiasniejszyey Rzeczypospolitey Stanow, Seymujące teraz Nayiasniejszyey Rzeczypospolitey Stany, żadnego z tych Praw nie uchylily, zaczym te Prawa w mieyscu tuteyszym nie mogą być tylko regułą i Prawidłem, do ktorych, i podług ktorych, Sąd Nayiasniejszy wyroki swoje stosować będzie.

Spodziewać się nareszcie nie można, aby Przypozwani uwodzić się mieli tym mniemaniem, że oni bardzieyby potrzebn być mogli za Swiadkow do Inkwizycyi, niż za wspólных Obroncow toczącey się Sprawy, takie rozumienie im samymby szkodziło, im samymby przepowiedzianych konsekwencyi gotowało pewność.

Prawa Boskie, Prawa Natury, lub Prawa Kraiowe występku rodzaj determinuią, Inkwizycya tylko popełnienie występku dowodzi, lub znosi. Gdzie zaś iest zarzut w kwestyi (iak się to dzieie w terażniejszyey Sprawie) czy on iest pretendowanym występkiem, czy on iest realnym Prawem, tam do kwestyi toczącey się zaniechcie obrony, a do eksystencyi uczynionego zarzutu wyprobowania ofiarować swoje Swiadectwo, iest chcieć dowodzić grzechu przeciwko sobie, iest dobrowolnie zapewniać dla siebie przepowiedzianych konsekwencyi nieomylność.

Ale nakoniec iezeli te uwagi dla potrzeby i Dobra samychże Przypozwanych przełożone mieysca przekonania w nich nie znaydą. Potrzeba własna obrony Xięcia Jmci Podskarbiego od usprawiedliwienia wspólных czynow zarzutami Ur. Delatora objętych, uwolnić ich nie może.

Niechay tu nikt do zwyczajnych w sprawach innego rodzaju używanych prawideł dowodów, że te bydy tylko mogą przez Dokumenta pisane, przez Świadczenia, a na końcu przez przysięgi, a nie przez wspólne Sprawy bronić, nie stosując gatunku dzisiejszej Sprawy

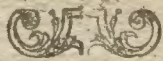
W innych rodzajach zarzutu Wspolnictwo pomaga Obwinionemu, do uzupełnienia zarzuconego występku, i takowy karę winien jest za popełnienie onego zaszkodzić, taka i do współników jego ściaga się.

W teraźniejszym zaś Sprawy zdarzeniu Wspolnictwo składa Sejm, Sejm zaś nie grzechy, lecz Prawa stanowią, i siebie w całym ogóle, i każdego w szczególności Sejmującego za swoje ustawy wolnym od winy czyni.

Nie maż dotąd Sądu na Sejm, Sąd w szczególności na każdego Posła, już jest odbyty przed Obywatelami, na Sejmikach Relacyjnych, a zatym gdy Wspolnicy zarzuty Urodzonego Delatora dowiodą bydy obiete Prawami, nie zostawia żadney Sądowi Najśmielszemu materji do sądzenia, i Xiecia Jmci Poninskiego ich wolą w ten czas wykonywającego Marszałka uwolnią od Sądu.

Najśmielszy Sądzie, zostawic Xiecia Jmci Poninskiego Podskarbiego Wielkiego Koronnego samego w Sądzie, a Przypozwanych oddalic od dania wspólney obrony czynom przez nich działanym, a przez Xiecia Jmci z ich woli wykonywanym, jest cofnąć Xieciu Jmci Prawem i Sądu Najśmielszego wyrokiem dozwoloną obronę, jest go sądzić bezbronnego.

Procz Praw wszystkich na Świecie ludzkich Społeczności byłych, eksystujących, i bydy jeszcze mogących, które udział obrony zaszkadzają, i koniecznie uwalniają, procz poprzedzonego już w tej mierze Sądu Najśmielszego wyroku, litość sama teraźniejszej nieśczęśliwej Xiecia Jmci Podskarbiego sytuacji odpowiadająca, a nadewszystko ugruntowanie w późną potomność sławy dla wyroków Waszych Najśmielszy Sądzie (nad to nic droższego mieć nie możecie w zamiarze) wyciąga i potrzebuje tego, aby żaden rodzaj obrony, w którym tylko pomysłność swoją zakłada, i zakładać głośno i publicznie oświadcza się Xiecia Jmci Podkarbi, nie był mu odmówiony. Los jego pomysłności z tego źródła obrony obiecany sobie niech się mierzy dowodu lub zawodu skutkiem położonej nadziei, ale niech mu nie będzie zostawiona pobudka żalenia się, że w udziale pozwoloney Jemu obrony, to mu odiete zostało, w czym pewności swojej obrony najdzielniejszy pokładał załady. A tak pozbawiony wszelkich pobudek żalu, w każdej konsekwencyi zapadłej dla siebie sprawiedliwości Sądu Najśmielszego wyrok wielbicie będzie z wdzięcznością, a pozna Potomność Wasze wyroki uwolnione od czyiegokolwiek bądź lub żalu, lub innych jakich w nie defektów wnawiania, będzie za Prawa, tak jak my dziś Współczesni czcimy Przodków Naszych sprawiedliwe Dekreta, ich bezstronnej Sprawiedliwości i Cnotom oddając uszanowanie, i wdzięczność w Ofierze, a Dzieł przez nich utworzonych za przykład i prawidła używając.

w Drukarni P. Drobna Kofs. Nadw. J. K. Mei, Dyrektora Drukar.
Korp. Kad. mieszkającego w Ryńku Miasta Starego Warszawskiego Nro: 53,

Biblioteka Jagiellońska

stdr0024159

